

POSTANOWIENIE

Dnia 13 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku H. Z.
przy uczestnictwie T. K.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 13 lipca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 15 kwietnia 2019 r., sygn. akt V Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. orzeka, że wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą koszty postępowania kasacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawczyni H. Z. od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 15 kwietnia 2019 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18, niepubl.). Wskazano m.in. że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przysądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1,

poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji.

Wnioskodawczyni wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które przedstawiła w formie dwóch pytań: (1) „czy wytyczne sądu odwoławczego określone w art. 386 § 6 k.p.c. co do oceny prawnej mogą zostać pominięte przez sąd I instancji, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania i sąd odwoławczy w związku z powołaniem się na zmianę stanu faktycznego, mimo że ten stan faktyczny w zakresie pozwalającym na zastosowanie wytycznych nie uległ zmianie od czasu orzeczenia sądu odwoławczego zawierającego wytyczne”; (2) „czy art. 206 k.c., w zakresie dotyczącym roszczenia współwłaściciela nieruchomości wyzutego z współposiadania o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości, zakłada realizację powyższego roszczenia (tj. bezprawne naruszenie art. 206 k.c.) w przypadku wyraźnego zrzeczenia się wykonywania praw przez dochodzącego roszczenia współwłaściciela, czy też można powyższe zrzeczenie domniemywać poprzez milczącą akceptację wykonywania władztwa przez naruszającego współposiadanie współwłaściciela”.

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania prowadzi do oceny, że skarżąca nie wykazała powyższych okoliczności. Przede wszystkim nie przedstawiła żadnych kontrowersji ani rozbieżnych ocen prawnych powstałych na tle zagadnienia, co było konieczne tym bardziej, że Sąd Najwyższy już wielokrotnie dokonywał wykładni art. 386 § 4 i art. 386 § 6 k.p.c. oraz wyjaśniał relacje między tymi przepisami jak również precyzyjnie określił zakres związania sądów przy ponownym rozpoznaniu sprawy oceną prawną i wskazaniem co do dalszego postępowania wyrażonymi przez sąd odwoławczy uchylający orzeczenie sądu I instancji (zob. m.in. wyroki SN: z dnia 4 listopada 1967 r., I CR 381/67, OSNC 1968, nr 7, poz. 122 i z dnia 9 października 2009 r. IV CSK 157/09, niepubl.; postanowienie SN z dnia 27 lipca 1971 r., II CZ 471/71, OSPiKA 1972, nr 3, poz. 48).

Niewątpliwie Sąd Okręgowy, uchylając postanowienie Sądu Rejonowego wskazał, że wnioskodawczyni przysługuje wynagrodzenie za bezumowne

korzystanie z nieruchomości, które Sąd I instancji powinien wyliczyć przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Zgodnie z treścią tych wytycznych, rozpatrując ponownie sprawę, Sąd Rejonowy ustalił wartość wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości (k. 1114v i k. 1121v). Należy w tym miejscu podkreślić, że Sąd Okręgowy wskazał jedynie, że wnioskodawcy przysługuje omawiane wynagrodzenie, ale to Sąd I instancji miał ustalić w jakiej kwocie, a więc za jaki okres i w jakich kwotach za poszczególne okresy, co też Sąd ten uczynił. Tak naprawdę skarżąca kwestionuje więc niezaliczenie w toku postępowania wszystkich kwot, jakie uważała za zasadne.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwał się pogląd, że sąd II instancji może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku sądu I instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (zob. uchwała 7 sędziów SN - zasada prawna - z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSN 1999, nr 7-8, poz. 124).

Podkreślenia wymaga, że jeżeli po uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania miałyby miejsce zmiana stanu prawnego albo sąd przy ponownym rozpoznaniu sprawy ustaliłby inny, niż wcześniej, stan faktyczny sprawy, ocena prawna i wskazania, co do dalszego postępowania, zawarta w uzasadnieniu orzeczenia sądu odwoławczego, nie będą miały już zastosowania. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 1967 r. (I CR 381/67, OSNCP 1968, Nr 7, poz. 122) stwierdzono, że ocena prawna sądu odwoławczego odnosząca się do dowodów zebranych w sprawie jest wiążąca tylko o tyle, o ile po uchyleniu wyroku nie nastąpiło uzupełnienie materiału dowodowego. Jeżeli w sprawie zostały przeprowadzone nowe dowody, sąd I instancji jest władny dokonać na nowo oceny wiarygodności i mocy całego materiału dowodowego w ramach zastrzeżonych przez art. 233 § 1 k.p.c. Na uwagę zasługuje stanowisko Sądu Najwyższego, wyrażone w postanowieniu z 22 października 2009 r. (III CZP 75/09, BSN 2009, Nr 10), że rozpoznając ponownie apelację w tej samej sprawie, sąd II instancji musi kierować się zajęтым uprzednio przez sąd odwoławczy stanowiskiem prawnym i ewentualnych swoich poważnych nawet wątpliwości interpretacyjnych, co do wyrażonej oceny prawnej, czy wskazań, co do dalszego postępowania nie może

przedstawiać jako zagadnienia prawnego. Związanie sądu wyrażone w art. 386 § 6 k.p.c. oznacza bowiem m.in. zakaz formułowania ocen prawnych sprzecznych z wyrażonymi wcześniej w uzasadnieniu orzeczenia sądu II instancji, a nawet zakaz podejmowania w jakikolwiek sposób próby podważania czy kontestowania wiążącej go oceny prawnej i wskazań co do dalszego postępowania.

Wynikające z art. 386 § 6 k.p.c. związanie oceną prawną i wskazaniami, co do dalszego postępowania nie ma charakteru bezwzględnej zasady. Nie obowiązuje ona, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego. Poza tym wypadkiem, zgodnie z bogatym i utrwalonym orzecznictwem, zmiana okoliczności faktycznych, na podstawie których sąd II instancji dokonał swojej oceny prawnej i udzielił wskazań, może powodować, że wytyczne i wskazania sądu II instancji staną się w całości lub częściowo nieaktualne. Jeżeli stan ten jest inny niż stan, na podstawie którego sąd drugiej instancji wyraził ocenę prawną i udzielił wskazań co do dalszego postępowania, ocena ta i wskazania tracą aktualność i nie są wiążące dla sądów później rozpoznających sprawę. Co jednak istotne, przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd jest związany oceną prawną i wskazaniami, co do dalszego postępowania, w rozumieniu kierunku, w jakim powinno się ono toczyć. Wiążące wytyczne mogą również dotyczyć konieczności przeprowadzenia, czy oceny określonych dowodów. Nie oznacza to jednak, że sąd I instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy nie może przeprowadzić lub ocenić żadnych innych dowodów. Ma on bowiem w tym zakresie pełną swobodę, a wytyczne sądu odwoławczego wskazują jedynie minimum tego, co powinien uczynić przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Prowadzenie przez sąd I instancji postępowania w szerszym zakresie niż wynika to ze wskazań zawartych w uzasadnieniu wyroku sądu II instancji nie stanowi naruszenia art. 386 § 6 k.p.c. (zob. wyrok SN z dnia 19 maja 1997 r., I PKN 172/97, OSNP 1998, nr 8, poz. 242; postanowienia SN: z dnia 28 października 2005 r., II CSK 3/05, niepubl. i z dnia 5 czerwca 2007 r., I CSK 155/07, niepubl.). Mimo więc związania sądu I instancji oceną prawną i wskazaniami co do dalszego postępowania, dopuszczalna jest zmiana oceny prawnej w dalszym postępowaniu w razie zmiany bądź to stanu prawnego, bądź to ustaleń faktycznych, które były podstawą orzeczenia uchylającego wyrok przez sąd II instancji.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżących na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (zob. postanowienia SN: z dnia 28 listopada 2003 r., II CK 324/03, niepubl., z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, niepubl., z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07 niepubl., z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07 niepubl., z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05 niepubl., z dnia 10 maja 2019 r., I CSK 627/18 niepubl.).

Argumentacja prawna powołana przez skarżącą nie pozwala zaś przyjąć, aby zagadnienie to mogło – z punktu widzenia okoliczności rozstrzyganej sprawy – być uznane za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu wskazanego przepisu, skoro zostało ono dostatecznie wyjaśnione w judykaturze. Nie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy na ten temat wyraził już swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu.

Skarżąca nie przedstawiła przekonujących argumentów, które uzasadniałyby konieczność ponownego zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy w tym przedmiocie. Również samo sformułowanie pytań nie odpowiada wymaganiom art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż nie są to zagadnienia prawne, lecz próba uzyskania odpowiedzi, jak sąd powinien rozstrzygnąć niniejszą sprawę w konkretnych, szczególnych okolicznościach faktycznych wskazanych przez stronę. Ponowne wyjaśnianie przez Sąd Najwyższy problemów przedstawionych w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie miałoby wpływu na rozstrzygnięcie sprawy. Przedstawiona w skardze problematyka nie stanowi bowiem istotnego zagadnienia prawnego, a związana jest jedynie z wątpliwościami skarżącej co do prawidłowości dokonanych w sprawie ustaleń oraz trafności zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Wskazane zagadnienia prawne w rzeczywistości stanowi pytanie o prawidłowość zastosowania przez Sąd II instancji przepisów prawa, na tle

wskazanych okoliczności faktycznych, nie w pełni zgodnych z ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). W związku z tym, przedstawione pytania stanowią w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi i oceną prawną Sądu II instancji oraz próbę zaangażowania Sądu Najwyższego do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych i oceny prawnej w sprawie, co nie jest celem postępowania kasacyjnego i nie może skutecznie uzasadniać wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Skarżąca nie zgadza się bowiem tak naprawdę z wnioskami Sądów *meriti*, że nie udowodniła określonych okoliczności, które spowodowały nieuwzględnienie w rozliczeniu między wnioskodawczynią a uczestnikiem określonych kwot, które - jej zdaniem - powinny być zostać uwzględnione. Nie wynikało to z faktu niewykonania zaleceń Sądu Okręgowego, ale z oceny materiału dowodowego poczynionej w oparciu o te wytyczne.

Nie została również wykazana przesłanka przedsądu określona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., powołana przez skarżącą jako kolejna okoliczność uzasadniająca - jej zdaniem - przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Analiza uzasadnienia wniosku skarżącej nie pozwala na stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Brak w nim wyводу prawnego o zaistnieniu takiego stanu rzeczy w stosunku do zaskarżonego orzeczenia.

Powołanie się na przesłankę uregulowaną w powyższym przepisie wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności wyroku z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni (zob. m.in. postanowienia SN: z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100 i z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). W uzasadnieniu wniosku brak jest jednak takiej argumentacji, która wsparłaby tezę o rażącym naruszeniu prawa, skutkującym oczywistym uzasadnieniem skargi w ustalonym przez Sąd II instancji stanie faktycznym. Ponadto, wobec powołania się przez skarżącego m.in. na zarzut odnoszący się do ustaleń faktycznych, należy ponownie powołać się na art. 398¹³ § 2 i art. 398³ § 3 k.p.c.

W odniesieniu do naruszeń prawa materialnego wymaga zasygnalizowania, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem jest odrębną konstrukcyjnie i funkcjonalnie częścią skargi kasacyjnej i nie jest rzeczą Sądu Najwyższego poszukiwanie w innych częściach skargi argumentów na uzasadnienie podniesionych w nim twierdzeń (zob. postanowienie SN z dnia 22 kwietnia 2015 r., IV CSK 613/14, niepubl.), tym bardziej, że odnośnie do przesłanki oczywistej zasadności brak jest w istocie takiego uzasadnienia.

Rolą Sądu Najwyższego nie jest domyślanie się lub poszukiwanie okoliczności, które uzasadniałyby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienia SN: z dnia 14 grudnia 2004 r., II CZ 142/04, niepubl. i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, niepubl.). Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania; oba te elementy muszą być przez skarżącą stronę wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, ponieważ mimo że argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia.

Reasumując, w przedmiotowej skardze kasacyjnej nie powołano argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w Sądzie II instancji orzeczenie oczywiście wadliwe.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.

jw